

1928

KIS KÁVÉHÁZ

Már csak két poros, poshadt csillár virrasztott a kávéházban: az egyik a fenékfalnál, ahol tarokkozó társaság ült, és feszült, megfélelgetető izgalommal nézte a kártyalapok véletlen felvillanását, a másik az elülső utcai sarok fölött, ahol egy szerb nagykereskedő mulatott palack bor és cigány mellett. Egy fiatal, göndör hajú hadnagy és Milivoj, az iszákos földbirtokos voltak a nagykereskedő társaságában. Csendesen hörpintgették az aranysárga bort, és félhalkan dudorászták a szerb és magyar nótákat, amelyeket a cigány bágyadtan, bizseregve játszott. Békés, lusta mulatozás volt ez, az óramutató unottan, ólmosan mászott tovább az örök körben, mint fáradt, beteg ló a szárazmalomban.

Adolf csúnya unalommal leült az egyik kerevetre, végre ő is vendég volt, s noha szemei majd leragadtak, újságot próbált olvasni, valami rablógyilkosságot, amely talán felpeckelve tartaná ónszürke szemeit. Ernő a kártyaasztalnál kibicelt, noha alig ismerte a tarokk lapjait, de az izgalom, a derűsen vibráló delejesség, amely az asztal körül érezhető volt, a nyűtt, lomha pincér figyelmét is felcsiholta és fogva tartotta.

Mikor Géza bejött, senki sem vette észre. Letült, nem messze a bejárattól, mfg végre Adolf, a fizető, lassan, kelleetlenül felkelt az egyik páholyból, és feléje csoszogott.

– Miért ily későn, Géza úr?

Géza kissé ingerült volt. Ki tudja, honnan jöhetett. Kurtán és keményen beszélt, mint régen, mikor még a megyét szolgálta, és a hajdúknak parancsolgatott.

– Egy fél liter bort a tegnapi vörösből.

Adolfot bántotta ez a gőgös, parancsoló hang, ez a zárkózottság, mely még feleletre sem méltatta kérdését, és azért hasonló gőggel és közönnyel továbbította a rendelést.

– Ernő! Egy fél liter vöröset a Géza úrnak.

Ernő tunyán, tétovázva hagyta el a kibicelést. Nem a tarokkot sajnálta otthagyni – hiszen alig derengett előtte a játék titka és lényege –, hanem a lomha semmittevést, az üres pihenés tűnődését. Éjfél felé, különösen hétköznapokon, már legjobban egy helyben ülni, a lábakat pihentetni, és a vendégekkel komázni, ahogy azt Adolf is teszi, a fizető.

Adolf ismét újságot vett elő, de a betű sohasem érdekelte őszintén, szenvedélyesen. Árnyékos szemhéjai hápogva nyiladoztak az újság zsúfolt hasábjai felé, mint szárazon vergődő csuka szája. Ismét felkelt tehát, elfeledte sértődöttségét, és Gézához csoszogott. Bűnbánó, szomorú arccal kérdezte:

– Tetszett már hallani az újságot, Géza úr?

Géza is unatkozott, következőleg megbocsájtó lett, és baráti hangon felelt:

– Miféle újságot?

– Hát a Kovácsékról. Csődbe kerültek, egészen biztosan csődbe kerültek.

– Ugyan – tiltakozott meglepetve Géza. – Az a régi, harmincöt éves cég . . . Ezek csak mendemondák.

– De igen, Géza úr, ez már egészen biztos. Az Endre úr is itt volt ma délután a kávéházban, ő maga mondta. Az ügyvédjük, a Rottmann is itt volt. Egészen biztos, én csak nem mondanám . . .

Géza ivott egy pohárral, melyet Adolf töltött a szerémi vörösből, és fejcsóválva mormogta:

– Ki hitte volna . . . Harmincöt éves cég . . .

El akarta mondani Adolfnak, az első valakinek véleményét, felháborodását erről a csődről, de aztán hallgatást parancsolt magára. Még kellemetlensége lehet, ha eljár a szája. Biztosan ő sem tud, lehet, hogy Kovácsék is hibásak . . . Ki láthat itt tisztán?

Adolf megérezte Géza beszélhetnékét, és ezért óvatosan ki akarta csiklandozni a vendég véleményét.

– Azt beszélnek, hogy a politika miatt jött ez a csőd. A Kovácsék, ahogy beszélnek, nem tudták megkapni a kölcsönt a nagy takaréktól . . .

Géza felkapta az előtte heverő újságot, és nem akart már tudni a csödről. Adolf várt egy darabig, majd fontoskodva odament a mulatókhoz, hogy nem kell-e újabb palackot bontani.

Ekkor hirtelenül beperdült Kerekes, a „szerkesztő úr”, a nyerges orrú biztosítási ügynök, aki tudósításokat szokott közölni a suboticei lapoknak. Sietve és fontoskodva leült Gézával szemben, és máris fitogtatta jólétesültségét.

– Mit szólsz hozzá, Gácséknak két nap múlva menniök kell. Ki vannak utasítva. Rajtuk kívül még ötöt utasítottak ki. Rosenthalt, az öreg patikust, aki állítólag csehszlovák állampolgár, két gépészt a börgyárból és két osztrák gouvernante-ot.

– Komolyan? Gácsék ki vannak utasítva? De miért? Hiszen már tíz éve . . .

– Azt már nem tudom – szólt elégedett arccal Kerekes, és máris továbbindult a szenzációs hírrrel a tarokkozó asztal felé.

Géza bensejében keserű csalódások harcoltak végig. Gácsékat őszintén sajnálta, mert kedves, becsületes emberek voltak. Legfőképpen azonban azért fájt hirtelen és erőszakos távozásuk, mert Gács nemrég állást ígért neki a cégnél. Géza ugyanis már több mint fél éve állás nélkül ügyelgett a városban. A szolgabíróaságtól kitétek, a bank, ahova oly hamar bejutott, s mindjárt vigaszt és kárpótlást ígért, megbukott, a hivatalos nyelvet nehezen törte, tanulta, úgyhogy végül neki, az egykori közigazgatási gyakornoknak örülnie kellett, mikor ennél a Gács-féle gabonacégnél kapott elhelyezkedési lehetőséget. Igaz, hogy maholnap a nagyanyjától örököl pár hold földet, de abból nem lehet megélni. Gonosz, fekete gondok sáncolták körül holnapját és munkakedvét. Merre menjen? Mihez kezdjen?

Elszántan felkapta az újságot, és olvasni kezdett. Véres tünetések, kifosztott üzletek, megzavart előadás, betört fejek és ablakok . . . nem, ezt nem olvassa! Valami mást keres, ami szórakoztatja, és kivezeti ebből a fojtogató keserűségből, az egyre szaporodó és terebélyesedő tövisbokrok közül, melyek karcolják, kínozzák, keserűtik. De valami önkínzási vágy, valami mazochista szédület végigolvastatta vele a legszomorúbb híreket, a leggonoszabb atrocitásokat, a leghangosabb tudósításokat. Vájkálni a sebekben, a fájdalomban, hadd vérezzenek, sajogjanak még jobban, még őrljőbben, mint gyulladt, odvasodó fog.

Milivoj, a csapzott hajú földbirtokos elhaladt asztala mellett, de mikor Gézát ködös tekintetével észrevette, visszament, és hfvogatta.

– Gyere át hozzánk, Géza. Mit csinálsz itt egyedül?

– Olvasom, hogyan rúgják a fajtámat.

– Ugyan, hagyd a politikát. Gyere át egy pohár borra.

Géza megrázta a fejét.

– Nem tudok ma mulatni, Milivoj. Hagyjál csak békén engem.

Milivoj továbbtámolygott, és Géza belenézett a csillár ványadó fényébe. Ázsiára gondolt, csodás hegyekre, kék madarakra, smaragdos vizekre, iramló szarvasokra, az ősházára, amely nyomtalanul eltűnt a múltban és a mondák messzeségében. A cigány halkán, megejtően húzta, és Popović, a nagykereskedő alkoholos elérzékenyüléssel énekelte:

– Régi nóta, régi nóta cseng fülembé . . .

Géza ájultan, szédülően nézte a csillár pókhálóját. Ó, miért is kellett a finom bokájú szarvas után vágtatni, és ide jönni társtalanságba, testvértelenségbe, örök idegenségbe? Itt nincs hazánk és nincs holnapunk. Ezer évig hittünk és harcoltunk, és végül mi is elpusztultunk, megsemmisülünk, mint annyi népfaj, mely elvesztette hitét és életvágát . . .

Adolf közelebb sompolygott, hogy a csódról beszéljen, és kicsalja Géza véleményét. Mikor Géza közeledni érezte, riadtan ránézett, és Adolf ijedt ámulattal látta, hogy Géza úr arcán kanyarogva csorognak a könnyek. Csodálkozva szemlélte a félig kiivott üveget, mely nem magyarázta meg ezt a könnyes hangulatot, és részvétellel, segíteni akarással állt meg a fura, fájdalmas vendég előtt. A cigány alattomosan húzta, és fellökött minden korlátot, minden gátló gondolatot.

– Az anyám beteg, Adolf – mondta Géza rekedt, remegő hangon, és zsebkendő után kotorászott. – Maga persze nem tudja, mi az: Turán, Ázsia, őshaza? Maga nem érti azt, mert maga mindenütt otthon van, de mi már ezer esztendő óta itt kínlódunk, harcolunk, és idegenek vagyunk . . . Idegenek vagyunk, Adolf! Maga nem érti, mi az, mikor az emberben felszakad a vág, az a vad, végtelen, hatalmas vág: vissza az ősi, a gyermeki, a testvéri boldogságba! A fajtám, az agyonrugdosott fajtám fájdalma bög most itt a lelkemben, Adolf. Maga ezt nem érti . . .

Géza nagy, dacos feje lassan lecsuklott, és lepihent a kis kávéház maszatos márványára. A válla rándult egy-kettőt, mint zsákban vonagló állat. Hátlal pedig hahotásan megnyerték a bemondott ultimót.

FELNYÍLIK A MŰLT AJTAJA

Lehet, hogy elhatalmasodott idegessége bántotta, talán álmos is volt már, vagy talán több pezsgőt ivott a kelleténél? – bizonyosan csak azt érezte, hogy valami nincs rendjén. Közönyös, szinte mulya arccal üldögélt páholyában, és rá sem nézett arra a puha, kedves, kék szemű kokottra, aki napok óta kísérője bécsi estéiben. Néha azt érezte, hogy a fények, az arcok, a táncoló párok valami fullasztó ködben úsznak körülötte, valami különös faja volt ez a szédületnek, melyet mindig valami alattomos borzongás előzött meg, mely végigbizsergett elromlott idegein. Lázító ostobaságnak találta a táncot, a dzsesszt, a villansugáros éjjeli lokált, de nem tudta, mi után vágyódik, hova menjen, hol lehet tisztább és megnyugtatóbb hangulatokra akadni.

Töltött Évának, a szelíd, szőke bécsi táncosnőnek, aki azonban kedves mosollyal tiltakozott. Nem tud már többet inni. Salamon nem kínálta még egyszer, és durva vállrántás után saját magának töltött, majd intett a pincérnek. Még egy üveggel! Talán ez a legokosabb, amit ebben a kétségbeesett ürességben tenni lehet. Ivott, és ismét arra gondolt, amit ki szeretett volna lökni emlékezetéből, de ami éppen ezért újra és újra visszatért. Ugyanis Salamon már járt ebben a helyiségben kis, sápadt arcú feleségével, valamikor öt vagy hat esztendővel ezelőtt. Azóta már sok minden megváltozott ebben a teremben, de azért még tisztán emlékszik: ott ültek a zenétől jobbra, Ágnes szomjas, lázas szeme mohón itta fel a sok fényt, a derűs, dárídós arcokat, az ékszerek és szempárok csillogását. Milyen szép volt akkor Ágnes! Kár érte. Szegény.

Hirtelen összeborzongott, és futólag, de szélvészies erővel kapta el a vágy, hogy meneküljön innen. Nyersen és kelleltenül odafordult Évához:

– Megyünk?

– De hiszen még egy teli üveg van a vödörben – mosolygott Éva szelíd, szőke nyájassággal.

Salamont bosszantotta ez a szőke szelídség, és a pezsgőüveg felé nyúlt. Ha már maradni kell, úgy iszik. A pincér odaugrott, és töltött. Salamon kihörpintette poharát, és ismét visszazökkent a múltba, amelyből vádoló, égető emlékek lobogtak fel, mint perzselő lángok az erinnűszek fátylaiból. Akkortájt sokat keresett a valután, most már nem emlékszik pontosan, kétszáznyolcvanezret vagy háromszázöt-

venezret. Az üzlet nagyszerűen ment, minden hatványozottan szórta vissza a beléje helyezett pénzt. Salamon megnagyobbította a boltot, s amint a kisvárosi közvélemény mondta: „fővárosi küllem”-et adott üzletének. A csempészett árut kábító nyereséggel adta tovább. Salamon gazdag lett, nagyon gazdag. És ez a rendszeresnek látszó, populáris siker önteltté meg büszkévé tette: ő, aki eddig annyiszor érezte szellemi alacsonyrendűségét, most tehetségesnek, sőt zseniálisnak hitte magát. Nem a szerencsének, hanem egyéni kiválóságának tudta be meggazdagodását. Belátta műveletlenségét, nem felejtette el, milyen nehezen magolta és izzadta végig a gimnázium első és utolsó osztályát, melyet végül mégiscsak három elégtelennel végzett. Nevetve, sőt szívesen mesélte el ezt a balsikerét, néha még kérkedett is avval, hogy nem tud egy könyvet sem végigolvasni. Az élet a fontos, a gazdagság, a pénz, és nem a műveltség meg a könyv! Nem szégyellte ezt nyersen és nyíltan hangoztatni, és tételét saját tehetséges, életrevaló egyéniségével bizonyíthatni.

Önbizalma akkor volt deledőjén, mikor a táblabíróék Ágnesének megkérte a kezét. Akkoriban háborúk és forradalmak után demokratikusabb gondolkozás lengte át az előítéletes és rátartós lelkeket is. A táblabíró özvegye szegény volt, kis vagyonszámba került, és Ágnesnek, ennek a gyönyörű, sápadt és finom virágnak fény kellett, ragyogás, harmat, keret, foglalát. Salamon mindent ígért, hiszen gazdag volt.

Akkortájt sokat beszéltek erről a merész lépéséről. A legtöbben azt mondták róla, hogy műveletlen, de becsületes. Gonoszságairól senki sem tudott, de mivel zajos, széles gesztusokkal jótékonykodott, mindenki jótéteményeiről beszélt. Egyszerű, becsületes, jólelkű és gazdag ember hírében állt a városka köztudatában. Ágnesnek nemigen lehetett ellenvéleménye, töprengésre különben sem volt hajlama, ezért rábólintott, és az övé lett.

Salamon sietve hörpintette ki poharát, a pincér készséggel töltött utána.

– Nem árt meg? – kérdezte Éva jámbor mosolyával.

Salamon nem figyelt a kérdésre. Legyintett, és visszazuhant a múltba. Igen, olyan jól emlékszik, mikor itt jártak nászútjuk alatt. Milyen szép is volt akkor Ágnes! Büszkélkedett vele, ismerőseinek irigy pillantásait élvezte, és jólesett, ha a postás vagy a sofőr mélyen, áhítatosan hajol meg nagyszerű asszonya előtt. Ez a szép asszony az övé volt. Senki sem tudta, hogy ez is csak üzlet, megvette magának,

mint egy jól álló ruhadarabot. Mindenki azt hihette, hogy ez a szép, nemes és finom asszony választotta a sok közül éppen őt, a legértékesebbet, a legtehetségesebbet. Salamon azt hitte, hogy becsapta az embereket, az idegeneket, akik Ágnes láttára benne is nemes lelki értékeket sejtettek, és nagyon örült ennek a megtévesztésnek.

Azonban nem sokáig tartott öröme és büszkélkedése. A házi orvos egy napon nagyon komoly arccal mondta, hogy baj van. A tüdőcsúcsok . . . levegőváltózás . . . szanatórium . . . Salamon türelmetlenül és parvenü göggel legyintett az előszobában: Rendben van! Kerüljön akármibe, csak hamar meggyógyuljon. Ágnes Olaszországba ment, és szorgalmasan köhécsejt egy nagy, fehér szanatóriumban, Salamon pedig durva, otromba, türelmetlen leveleket írt: „Csag hiszen aval a gyógyulással! én már meg is untam magamatt mindig ecesedül!” Ágnes azonban nem sietett. Lázai folyton emelkedtek, fogyott, fáradt, búcsúzkodós mosolyok révedeztek keskenyülő arcán. Az orvos írt Salamonnak, és megírta, hogy Ágnes állapota válságos. Ha még életben akarja látni, jöjjön mielőbb.

A pezsgőspohár szájához tapadt. Ivott. A dzsessz sírt és kattogott, sokan táncoltak, Éva aggódva fordult feléje. Mindegy. A pincér tölt.

Salamon nem utazott akkor el. Hja, az üzlet, a kötelesség! Pénzt kell keresni, mert a szanatórium nagyon drága. Gondterhes homlokkal járt-kelt, és sokat panaszkodott. Szerette, ha sajnálták, s amellett „áldott, jó ember”-nek tartották. Pedig üzlete és tartaléktőkéje meg sem érezte a szanatóriumi költségeket. Salamon azonban elsősorban üzletember volt, aki nem akarja látni tönkrement áruját. Nem akarta látni a beteg, halódó Ágnest, aki tizenöt kilót fogyott, és saját bevallása szerint nagyon megcsúnyult. Mit mondjon neki? Sokkal durvább volt, semhogy vigasztalni tudta volna. Még sajnálni sem tudta. Csak önmagát sajnálta, akinek ez az üzlet nem sikerült.

Mikor végre az Ágnes haláláról szóló sürgöny megérkezett, megkönnyebbült, és titokban fityűrészelt. Lement a temetésre, nagy hangon drága sírkövet rendelt, és visszajövet könnyezve fogadta a részvénytilatkozatokat. Nagyon hiú volt, s ezért szeretett minden olyan helyzetet, amely őt a jó, a szenvedő ember szerepében mutogatta a közvélemény előtt, mert magában nagyon jól érezte, hogy a jóság, a szenvedés idegen dolog számára. Jól érezte és tudta, hogy érzelmi élete szikes ugar, amelyen semmi nemes sem teremhet meg, de ezt bevallani senkinek sem merte, még önmagának is csak vigasztos mentegetéssel.

Így hát az egész Ágnes-ügy lezárulhatott volna, sőt Salamon némi nyereséggel zárhatta volna le ezt az üzletet, hiszen becsületes, jó érzésű, nemes gondolkodású ember hírébe került, mióta annyi áldozatot tett kis, beteg felesége érdekében. A kellemetlenség ott kezdődik, hogy Ágnes naplót vezetett a szanatóriumban, s ebben a naplóban az ő száraz, szikes, kérges érzésvilága kellemetlenül felszínre került. A naplót először anyósa olvasta el, azután odaadta neki. Salamon fanyalogva, de azért csiklandozó kíváncsisággal fogott az olvasásba, és ő, aki egy újságcikket sem tudott végigolvasni, egy este felfalta Ágnes szomorú írását. Borzalmas este volt ez, sőt napokat, heteket töltött utána mardosó, vergődő nyugtalanságban. Ágnest betegsége, a nagy, szanatóriumi csend és eseménytelenség csodálatosan éleslátásúvá tette, Salamon sivár jelleme, durva, türelmetlen haszonhajhászása élesen, tisztán, de nem elfogultan és ellenszenvesen rajzolódtak ki Ágnes okos, búcsúzkodó soraiból. Természetes, hogy ez a nyugodt, csendes, fölényes tisztánlátás felsebezte Salamon kicsinyes hiúságát, aki amellett még attól is remegett, hogy a naplót mások is elkérik, és így Ágnes finoman meglátott, vitathatatlan igazságai ismertekké válnak. Nagyon félt attól, hogy kiderül goromba közönségessége, melyet eddig oly ügyesen leplezett, kiderül az, hogy nyereségvágya az egyedüli mozgató érzelme, hogy ezenkívül lelkében semmi, de semmi sincsen. Lehet, hogy valami önvádfélt is érzett a napló elolvasása után, Ágnes lázas, nagy szemei sokszor visszanéztek a múltból, és sokszor kellett éreznie melegségének, vigaszos szavainak hiányát. Most kezdte csak érezni, hogy élete üres, tartalmatlan és vigasztalan. Eddig gazdagnak hitte magát, de Ágnes naplójának elolvasása óta valami nagy szegénységet érzett lelkében. Ha befelé fordult, úgy érezni kellett, hogy semmije sincs, ami megvigasztalná, ami megnyugtatná, és megszépítené kalmár életét.

A szaxofon zokogva bűgött, a középső csillárok elaludtak, sárgás fénykévék hullottak a táncolókra. Tangó. A pincér tölt. Éva lehunyja szemeit, mintha az undor suhanna végig arcán. De, istenkém, élni mégiscsak kell.

A naplóolvasás utáni lelki válság azonban nem tartott nagyon sokáig. Salamon nem beszélt senkinek se a naplóról, anyósa sem tett róla említést, Ágnes füzetei a wertheimszekrénybe kerültek, számok és bankószagok társaságába. Az özvegy nagykereskedő hangosan, kis összegekkel jótékonykodott, úgyhogy a városka a „legjobb ember” szuperlatívuszával ajándékozta meg. Ügyesen, szinte lelemé-

nyesen leplezte az érzelmeknek azt a nagy, kietlen kopárságát, mely lelkében szétterült, és mindent betöltött. Ha jóságát és nemesszívűségét dicsérték, határozottan büszke volt ügyességére. Az emberek tévHITE tulajdonképpen nagyon kevésbe került, az üzlet a diszjunk-túra mellett is még mindig jól ment, öreg, mézes szavú könyvelője mindennap elragadtatással és csodálattal beszélt kiváló üzleti ér-zé-kéről és nemesszívűségéről. Salamon lassan visszanyerte régi önbi-zalmát, és belső egyensúlyát. Mindazonáltal egyre idegesebb lett. Ágnes emléke és naplója, ha nem is tudatosan, tárgyyszerűen, de lap-pangva, titokzatosan foglalkoztatták. Mohón szaladt új szeretők, új mámorok után, de egyre jobban érezte azt az ürességet, azt a lelki szegénységet, amelyre Ágnes mutatott rá finom, halk szavú vallomá-saiban. Néha gorombán félrelökte szép feleségének szelíd, szomorú emlékét, mivel valami vádoló, szemrehányó tekintetet érzett felvil-lanni Ágnes fakuló, merülő arcából, máskor arra gondolt, hogy ha Ágnes élne, úgy több tartalmat tudna adni életének, úgy talán célja és eszménye is lenne viaskodós napjainak. De így? Nyugtalan lett. Orvosa altató pirulákat írt, amelyek nélkül már hónapok óta aludni sem tud. Ha alszik, kínos álmai vannak, mindig üldözik, folyókon, szakadékokon keresztül kell menekülnie, a titokzatos üldözők azon-ban mindig utolériik. Ilyenkor sikoltozva, dobogó szívvel ébred fel, és elviselhetetlennek találja az életet.

Az orvos utazást ajánlott. Salamon érdeklődés nélkül érkezett meg nagy városokba, mindenütt türelmetlenül unatkozott, sehol sem maradt egy-két napnál tovább, és hamarosan hazatért. Az üzle-te érdekelte még egyedül, de már nem a régi kitartással és mohósá-gal. Mégis nyereségvágya maradt egyedül változatlan ideges és egyre zavarosabb életében. Most üzleti ügyek hajtották Bécsbe, ahol mindjárt mámort is keresett ernyedt idegeire. Vett egy drága nőt, vett egy erkélyes szobát a szállodában, és vacsorához mindig francia pezsgőt rendelt.

Salamon pohara után nyúlt, és ivott. A pincér figyelmesen töltött. Éva szelíd, szemrehányó mosolya aggodalmassá torzult.

– De most már igazán elég.

Salamon érezte az alkoholt, látása ködös volt, gondolkozása ól-mos és el-elbotló. De azért nem hallgatott a kedves, kék szemű sze-retőre, és kiitta a harmadik üveget is. Nyugodt mozdulattal fizetett, de lábai kissé bizonytalanok voltak, mikor felkelt. Mégis keményen lépdelt, bár tagadhatatlanul jólesett Éva segítő és támogató beléka-

rolása. Mikor autóba szállt, ismét szédület fogta el. Feje lecsuklott, és furcsa, hosszú nyöszörgés sípolt ki a száján. Éva aggódva hajolt föléje: Nincs rosszul? Talán meg kellene állni egy gyógyszer-tárnál?

Salamon durván ellökte a puha táncosnót. Gyűlölte. Most tisztán érezte, hogy gyűlöli, halálosan gyűlöli, meg is tudná fojtani minden különösebb lelkiismeret-furdalás nélkül. Ha elaludt, meg is fogja fojtani.

Könnyen, de Éva karjára támaszkodva ment fel a szálloda lépcsőin, és bent a szobában leheveredett a kerevetre. Szivarra gyújtott, noha nem volt dohányos. Elnézte az omló-foszló füstöt, és azon töprengett, hogy hat év előtt hányas számú szobában is volt Ágnessel. A hetvenégyesben vagy a hetvenhatosban?

Éva körmét fényesítette, és ágya szélén üldögélt valami zöld pongyolában. Salamon nyugodtan felkelt, és kiment a folyosóra, hogy Ágnes régi szobáját megkeresse. Kissé ingadozva ment a homályos folyosón, és báván kémlelte a szobák számait. A folyosó könyökénél megtalálta a hetvenhatost. Ez volt az ő szobájuk.

Közelebb lépett az ajtóhoz, és ekkor észrevette, hogy az ajtó nincs egészen becsukva. Valaki nyitva hagyhatta. De az ajtó fekete rése lassan tágult, szélesbedett, s egyszerre csak megjelent benne Ágnes finom, nyúlánk alakja.

Salamon ámulva és tántorogva hátrált. Bele akart kapaszkodni a falba. Ágnes lassan kijött a hetvenhatosból, és férje felé tartott. Nagyon sápadt volt. Régi, hat év előtti ruha volt rajta. Szemei, mint titokzatos lámpások lángoltak, szikráztak a fehér, álomszerű homlok alatt.

– Ágnes! – kiáltotta rekedten Salamon, és tovább hátrált állandóan a falat súrolva.

Ágnes lassan, lomha lépésekkel követte menekülő, botorkáló férjét. Bágyadtan mosolygott, s nagy, szép szemében fellobogtak fojtott szenvedései, elhamvadt lázai, elcsuklott panaszai. Salamon bamba, vizenyős tekintettel tapadt Ágnes finom, néma alakjára, de azért egyre hátrált, hátrált, míg csak szobájába nem ért. Mikor keze a kilincset tapintotta, vadul belökte az ajtót, és rögtön be is csapta maga után. Éva ijedten felugrott, és a sápadozó, tántorgó Salamon elé sietett.

– Mi az? Mi történt?

– Itt van! Itt kint van! – suttogta elhalóan, és lehullt a kerevetre.

Éva aggályosan, anyáskodóan párnát tett feje alá, betakarta beteg barátját, és kérdéseket szórt rá. Hol fáj? Mi a baj? Ki van kint? Salamon nagyon csendesen csak annyit mondott, hogy rosszul érzi magát.

Éva erre lesietett a portáshoz, és orvosért telefonált. Mire visszajött, Salamon már nem volt eszméleténél. Az orvos hamarosan megérkezett, de már csak a beállott halált állapíthatta meg.

A nagy zűrzavarban senki sem vette észre, hogy a hetvenhatos szoba nyitva felejtett ajtaja lassan ismét becsukódott.

GÁLÁNS KALAND

Feje kissé szédült a sok hihetlenségtől, és duhajos jókedv, gyerekes csintalanság ficáncolt belsejében. Hányszor tekintett be ennek a szállodának gögös, kék függönyös halljába, ebbe a kegyetlen elérhetetlenségbe, és íme, most itt ül egy első emeleti szobában, s szemben vele egy finom, francia asszony, akinek briliáns nyakékjével ki lehetne fizetni hónapos szobáját, tandíját, kosztját öt évre előre.

– Akar még egy szelet ananászt? – fuvolázott az asszony, és anyáskodóan egy darabot kivett a jég közül, hogy a fiú tányérjára tegye.

Pali mosolygott, gyerekes fejbiccentgetéssel köszönte a figyelmet, az anyáskodást, mely mögött talán valami nagy, őszi szerelem muzsikált. Ismételten megkérdezte önmagától: milyen érték lehet ő, a szegény, ösztöndíjas filozopter ennek az asszonynak titkos életében? Csodálkozott saját értékességén, melyben annyira kételkedett, de most öntudatos bizonyossággal, dagadt önbizalommal örült az életnek. Ó, ha szegény édesanyja látná az ő egyetlen fiát! A szegény, magyar parasztasszony a kis, nedves alföldi viskóban talán el se hinné ezt a nagy csodát: a fia együtt vacsorázik egy finom, gazdag, okos francia asszonnal Róma legelőkelőbb szállodájában.

Mikor végre elhagyta énjét, ismét megpillantotta az asszonyt. Sápadt volt, és jóformán semmit sem evett. Beteg, ideges, vagy valami titkos bánat keseríti?

– Ön nem tart velem, madame? Nem akarna enni valamit? – kérdezte Pál derűs, rózsaszín orcákkal.

Az asszony riadtan mosolyogni kezdett, majd odabújt Pali mellé, és kislányosan gügyögte:

– Csak úgy eszem, ha a tiédből adsz.

Pali készséggel villájára tűzött egy ananászfalatot, és odanyújtotta az asszonynak. Az asszonynak tetszett ez a kislányos szerep, csámcsogva evett, és nyafogva kért még egy falatot.

– Milyen drága vagy! – kacagott Pali, és hirtelen szájon csókolta a sápadt asszonyt.

Az asszony reszketős, részeg szájjal kapott a fiú ajkába. Aztán átölelte Pál nyakát, és nem engedte egyhamar szabadon. Mikor ismét visszazökkent puha székébe, betegen, szomorúan, lehullott fejével üldögélt. Palit most már nagyon kezdte érdekelni ez a kaland. Ki lehet ez az asszony? És miért épp ő a kiszemeltje, miért épp őt ajándékozta meg csókjával, tüzével, csodálatos, simulós lényével.

Kétnapos csak az ismeretségük. Tegnapelőtt Pali Firenzébe rándult, hogy ismét megnézze a galériákat, és a Pitti-palota Mars termében találkozott az asszonnyal. Az asszony a „la bella di Tiziano” holléte felől érdeklődött, mire Pál – aki már negyedszer járt a Pittiben – készséggel elvezette őt a Sala di Giovéba a kívánt Tiziano-kép elé, sőt azon túl is mellette maradt. Elbeszélte az asszonynak egyéni észrevételeit, és felhívta a figyelmét olyan apróságokra, olyan szerény szépségekre, melyek a sietős szemlélő szemét elkerülik. Az asszony elevenül, kitörő hálával fogadta a kalauzolást, és meghívta a fiút, hogy tartson vele, ebédeljenek együtt. Pál egyszerűen és kedvesen visszautasította a meghívást: ő szegény ösztöndíjas hallgató, kiskorcsmákban szokott ebédelni hat-hét líráért. Az asszonyt bántotta ez a válasz, és arra kérte Palit, hogy kísérje őt el délután Fiesoléba. És ez a gyönyörű, virágos délután annyi szépséggel és ámulással ajándékozta meg Palit, hogy szinte támolygott a nagy gazdagságtól. Az asszony lassan, minden póz és szemérem nélkül megmutatta magát és lelkének feltárt szépségei káprázatosan csillogtak a szegény, magyar filozofia előtt, akinek nőtársasága a Porta del Popolo körül keringő cirettákból, izzadt kiszolgálólányokból és néhány Rómába tévedt magyar zarándoknőből állott. Az asszonyt Blanche-nak hívták, és egy-két évvel lépett csak át a harmincon. Pál kérdezősködésére elmondta, hogy egy magas rangú francia külügyi tisztviselő felesége, és rendesen férjétől függetlenül éli nyugtalan életét. Szép volt, művelt volt, gazdag volt, okos volt, de valami visszatérő fáradtság, valami csömörös ellankadás akadályozta figyelmének, beszédének folyamatos kedvességét. Mi bántotta ezt az asszonyt? Pali csodálkozva, nagy tisztelettel nézte, és meddően töprengett ezeken a furcsa, fájdalmas elfáradásokon.

De Pálnak be kellett vallania ott Fiesolében, hogy Firenze csak kirándulás volt számára, neki másnap Rómában kell lenni, ott jár egyetemre, és fontos előadása van délelőtt. Az asszony bólintott. Helyes, neki is Rómába kell menni, akkor együtt is utazhatnak az éjjel.

Az állomáson találkoztak, és az asszony szép, jó szagú bőröndjeivel felszállt egy első osztályú kocsiba. Palinak kis papírtáskája volt, és harmadik osztályra szóló visszatérő jegye. Az asszony azonban már megváltotta Pál első osztályú jegyét, és így a szegény, kopott filozof-ternak fel kellett szállnia abba a kihalt, vörös üléses osztályba, amelyben még sohasem utazott.

Egyedül voltak, az éjszaka, a futó fények, az állomások, a szemaforok kergetődztek, zúgtak a leeresztett függönyökön keresztül, az asszony vállára hajtotta fejét, és arról beszélt, hogy sok évvel ezelőtt ugyancsak éjjel utazott Firenzéből Rómába egy férfival, akit nagyon szeretett. Pál félénken, tisztelettel csókolta meg a francia asszony kezét és karját, majd a zúgó homályban egy szomjas, türelmetlen szájra akadt, és hosszú, vad csókban egyesültek a nyugtalan ajkak. Maga sem tudja pontosan, hogyan érkezett meg Rómába. Kábán, félálomban ment az előadásra, kis korcsmájában, s délután ájultan álmodozott szűk hónapos szobájának feslett ágyában. Hol itt az álom, és hol a valóság?

Mikor az ébresztőóra a tompa, haldokló délutánban felcsörgette, bizonyos volt benne, hogy csupán álmodta Firenzét, Fiesolét és a francia asszonyt, néhány percig bizonyosan hitte, hogy derengő reggel van, és nemsokára az egyetemre kell mennie. Lassankint azonban emlékekké váltak az álmoképek, és bizonyosságokká az álomszerűségek. Most hat óra van, egy óra múlva az asszonynál kell lenni, mert neki ígérte az estéjét. Nemsokára már az utcán volt, és parasztos göggel lökte be a drága, gögös, fojtott hangú szálloda üvegajtáját. Bejutott hát ide pénz nélkül, ósók nélkül, ravaszság és hazugság nélkül. Ó, ha az anyja, az a ráncos, fekete kendős parasztasszony látná fiának lépéseit! Messzire jutott, de érzi, hogy még magasabbra kerül.

Az asszony lassan felemelte fejét, és mély, tétova tüzek gyúltak szemében. Pál félénk tisztelettel, furcsa borzongással nézte ezt a különös és érthetetlen francia asszonyt.

– Ne félj tőlem – gügyögte Blanche, és ismét hozzábújt. – Én kissé bolondos vagyok, de azért szeretlek téged. Szép és jó fiú vagy. Nem

tudom, merre van a hazád, semmit se tudok a fajtádról, de éppen ez az érdekes. Különben engem oly kevés dolog érdekel már, kis barátom.

A pincér kopogott, és leszedte az asztalt. Blanche felkelt, és bőrdíjait között kotorászott. Mikor a pincér kiment, egy kis dobozt adott át Pálnak.

– Ez a tiéd. Emlék. Hogy mindig emlékezzél a te bolondos, francia szeretődre. De ne bontsd ki most. Majd később . . . holnap . . . Most tedd zsebre, és fordulj félre, amíg az ágyba búvok.

Pál félrefordult, de a szekrény tükreből pontosan látta, mint dobja le magáról az asszony a ruhát, a hajnalszínű alsó selymeket, mint pamacsol flakonok és tégelek között, miként vesz valami gyógyszeres üveget elő, hogy abból néhány szemet szájába öntsön. Azután látta, amint pajzán, gyerekes mozdulattal beleveti magát az ágyba, mint pöre kislány a tikkadt, júliusi tóba.

Pál nem emlékezett pontosan az azután történetekre. Valami édes, szirupos, szédülős köd tölti ki és göngyöli be a csókos, kótyagos éjszaka emlékét. A szavak sohase formálódnak mondattá, a gondolatok logikus lánccá; dadogások, sóhajok olvadnak széjjel a mákonyos édességben. Egy rekedt fénycsík hull be az ablakon, mely némi sejtéses reflexet lehel Blanche sápadt arcára, a folyosóról elmosott beszéd buborékjai úsznak be az ajtók résein, a falak pórusain, de aztán megint csend, köd, csók és kábulat. Néhány bágyadtan kibuggyant szó, az utcán autó bűg, és minden oly messze van. Valaki talán kopog az ajtón, de ki hallja, ki törődik vele? Forrón lüktet a vér, és mindketten vérük surranó zenéjét hallják csak, vad csatában vergődnek a vágyak, az ajkak, az örök, olthatatlan szomjúságok. Valami lüktetés, lihegős ördögkerék kavarja, sodorja őket a percek, az órák rózsaszínű és rózsaszínű látványában.

– Álmos vagyok – suttogetta Blanche, és mindketten tovább úsztak hűvösebb, higgadtabb vizeken, kristályos álompartok felé.

Aranyszálakat szönek a Napkirály leányai, a kacagós tündérek meztőláb szaladnak selymes mezőkön át. Duzzadt, ibolyaszínű fügek lógnak a fán, mikor beléjük harapnak, sűrű, mézes lé csorog le szájuk szögletén. Csengettyűvirágok csilingelnek a végtelen mezőn, ne-felejcs virít a patak partján, és egy öreg, fehér hajú ember gordonkán játszik kövön ülve a víz mellett. Magyar nótákat játszik, és olyan szépen játszik! Hallod, Blanche, ezek az én nótáim: Kék ne-felejcs, le myosotis bleu . . . meg az, hogy Mikor mentem hazafelé . . . Quand

j'étais allé á la maison . . . Nem érzed, nem hallod? De mély ez a tó, s milyen meleg vize! A márvány kávéja azonban hideg, mint a jég. Ez a márványszobor rám esik, vigyázatok, hiszen agyonütne, ha rám esne! Ez a Capitolium! Venus lenne? De most segítettetek, itt a vállamon mintha a belvederei Laokoón valamelyik fia lennék . . .

– Blanche! – dűnnyögte Pál félálomban.

– Blanche! – kiáltotta élesen, és lehántotta magáról az asszony merev, hideg karjait. – Valami bajod van? Beszélj! Mi az, Blanche? Fázol?

Ledobott egy-két flakont az éjjeliszekrényről, amíg felcsavarta a villanyt. A francia asszony mereven, hidegen feküdt Pál mellett.

Halott volt.

Pál összeborzadt, és kiugrott az ágyból. Sikoly nem szaladt ki torkán, csupán szemei tágultak ki ijedten, eszelősen, mikor az ajtóhoz rohant, hogy segítségért szaladjon. Az ajtó azonban zárva volt, és Pál megtorpant, mielőtt kizárta volna. Ez a néhány perces tétovázás elegendő volt arra, hogy némi megfontolás költözzön ijedt és zavaros lelkébe.

Először is felöltözni! Gyorsan, de gondosan bújt széthányt ruhadarabjaiba. Nyakkendőjét a tükör előtt kötötte meg, ugyanitt megfésülte magát Blanche ott hagyott fésűjével. Azután ismét odament a halotthoz, bár irtózott tőle, de még egyszer meg kellett állapítani a halált, mielőtt ajtót nyit a kíváncsiságnak, az ámulgatásnak, a kárörömnak és a törvénynek. Blanche hideg volt és merev, az életnek semmi jele nem látszott rajta.

Eltávolodott tőle, és közben megtapogatta a zsebében duzzadó ékszerdobozt. Ha a rendőség megmotozza, úgy mindenesetre gyanút fog rá. Vizsgálati fogság. Vallatások. Talán el is ítélik. De hogyan védekezzen? Az asszony most még különösebb és érthetlenebb előtte, mint tegnap este volt. Hogyan, miért, mikor hullott a halálba? Véletlen, öngyilkosság, betegség? – ki tudja, és mit lehet bizonyítani? Ez a szép fehér titok még akkor is titok marad, ha az orvosok pontosan megállapítják a halál okát. Nyomozás, gyanúterhes percek, ó . . .

Kint már világos van, hat óra múltott tíz perccel. Lassan odacsozogott az ablakhoz, és fellebbentette a függönyt. Hátha ki lehetne szökni vagy el lehetne repülni az ablakon keresztül. Menekülni, menekülni innen!

Lent ébredezett az utca, autók suhantak a Piazza del Popolo felé, bőröndök sárgállottak a sofőr mellett: istenem, milyen boldogok az

elutazók! Milyen jó lenne most vonaton ülni, hazaérkezni, haza a lomha, színtelen lapályra, ahol talán már zsendül a búza, és rügyezik a nyiszlett eperfa. Otthon a kis parasztviskóban most ébred az élet, fejik a tehenet, kisöprik a szobát, az udvaron füstölög a kihordott trágya, és ocsút szórnak a tyúkoknak. Az emlékek a messzeség és elérhetetlenség fájdalmaival halmozódtak, súlyosbodtak, Pali érezte, hogy nemsokára összeroskad a honvágytól. Ráesett az ablak ráámájára, és borzongós testét rázta, cibálta a zokogás, mikor alázatosan, fohászosan nyöszörögte:

– Idősanyám, idősanyám . . .

EGY GAZDÁTLAN FIÓK FELETT

Mi értelme van már mindennek? Levelek, fényképek, lapok, noteszok, számlák, jegyzetek . . . egy kis világ, amely összeomlott, mert a nap kihűlt, és a sok betű, sóhaj, jegyzet és emlék, amely a meleg nap körül keringett, most elvesztette fényét, értelmét. A naptárban még egy utolsó, kurta feljegyzés: augusztus 13-án Bözsi volt itt. Ki törődik még evvel az augusztus 13-ával? Az angol nyelvfüzetben még ott van az utolsó óra nyoma: I can find them nowhere. They must be somewhere: have you looked for them in the garden? Ki fog ezekre a kérdésekre megfelelni? A fiók sarkában egy skatulya névjegy. Egy halott név ismétlése száz finom kartonon. Milyen fölösleges mindez, hiszen ez a drága név már nem látogat meg senkit, nem küld jókívánatokat születésnapokra vagy meghívásokat ötórai teára. Gazdátlan már a névjegycsomó, a nyelvfüzet, a fiók, az emlékek széthullott világa.

Nem tudok szabadulni ettől a fióktól. Titkos tegnap-kezek fognak, húznak, ölelnek az elmúltakhoz, az utolsó édes-szomorú napokhoz. Ó igen, volt nap, amikor még mosolygott, sovány kis arcát finom ráncok karcolták végig. Mosolygott, egy kis napsugár hullott reája, szegény, sokat szenvedett lelkén talán egy pillanatra végigsuhant az öröm sápadt, kósza fénye. És voltak esték, lázas, lüktető esték, amikor még tervezett, holnapokat idézett, melyeket sohasem látott meg. Bizonyosan tudta, érezte, hogy hamarosan el kell mennie, mégis bátran és biztosan beszélt: majd karácsonykor, majd tavasszal . . . Mosolyogtam, bólintottam, bár a borzalom torkon ragadott ezeknél a szavaknál. Hát ő nem érzi, nem tudja, hogy ezek elérhetetlen

messzeségek a számára? Ő azonban felkapta biztató és igenlő mosolyomat, bizonyosságot kapott ingadozó holnap-hitéhez, és ahhoz a meghatóan nagy életvágzyhoz, amely könnyebbé tette a töprengős, kínos, köhögős éjszakákat. Meg fog gyógyulni! Nem hitte, de mégis akarta. Olyan jó lett volna még élni.

A tükröből még visszanez a képe. Sápadt, bús arca, sovány váll és felgyúlt, nagy szemének két lobogó lámpása. Kezén lengén, halványan kúsznak végig a bágyadtkék erek, mint fojtott, könnyes sóhajok. Borvörös ruhája fájdalmasan emeli ki kísérteties sápadtságát. Néhány flakon még ott maradt a tükrön, egy félig üres púderosdoboz is vár még valamire: az úrnőjére, avagy a feledésre? – ki tudja? Senki sem érti a néma flakonok és dobozok beszédét és titkos gondolatvilágát. A vázákban már nincs virág. Kinek illatozna?

A kis óra megállt. Egy rég elsüppedt napnak megdermedt percét mutatja csökönys hűséggel. Gazdája nem vitte magával, neki már nincs szüksége többé mérni az időt, amely csupán az élet kegyetlen velejárója. A láztól kótyagos szíverések számát sem kell számolni többet, elpihent már a szív, és elpihent a kis óra ketyegése.

Az éjjeliszekrényen egy francia regény, benne egy jel, amelyen túl már nem jutott az olvasója. Így hát nem is tudta meg, mi történt legvégül Paullal meg Stéphanette-tel . . . De azért ki merné kivenni a jelet avagy elrakni a könyvet? Várnak még.

Az emlékek nem keresnek értelmet. Élni akarnak, szinte folytatni akarják a félbemaradt életet, felgyúlt tüzek talmi fényében akarják utánozni a valóságot, az életet, amely lelökte őket magáról, mint szívtelen anya a porontyait. Szikráznak, sisteregnek lehuny szemhéjam rózsaszín kódében. Ki tudja, ki érzi ezekben az áhítatos, ájult percekben a nyitott fiók felett, hogy ez a sok szikra hideg fényjáték csupán? Lábujjhegyen lépek be a szobába, és odatipegek ágya elé. A bágyadt, bóbiskoló homályban két szeme parázslik felém.

– Mi az? Nem alszol?

– Nem – suttogja fojtottan.

– Mit csinálsz?

Jó sokáig nem kapok választ kérdéseimre, majd könnyes, vibráló hangon leheli:

– Gondolkozom.

Éreztem, ha még valamit kérdezek, úgy elsírja magát. Pedig sohasem sírt, sohasem panaszkodott. De hosszú, lázas éjszakái megmutatták neki a kérlelhetetlen eltávozást. Tudta, kegyetlenül tudta,

hogy el kell mennie, de sohasem beszélt róla. Úgy szeretett volna még maradni, élni, hinni, szeretni. Komoly, hűséges szerelmese volt az életnek, mely a szenvedésen kívül alig adott valamit neki. És ezen a sajogós, végtelen, fekete éjszakákon valószínűleg belátta, hogy hiába nagy és hűséges szerelme: az élet eltaszítja őt. Milyen borzalmas lehetett ennek a nagy, talajtalan csalódásnak beismerése!

Egy opálos, szeptemberi hajnalderengésben vékony, forró kis kezével megfogta a kezemet.

– Köszönöm . . . – hápogta szaggatottan és alig hallhatóan –, hogy oly jó voltál . . . És úgy fáj, hogy én ezt . . . már nem tudom . . . többé . . . visszaadni . . .

Feledhetetlenül egyszerű és fenséges volt ez a szeptemberi derengés. A tiszta, tündöklő rózsaszínű hajnal megcsókolta a lecsukódott szempillákat, a vértelen, elnémult ajkakat.

De jaj! A fiókot be kell csukni, a levelek, füzetek, számlák és fényképek tovább alusszák reménytelen álmukat. Fel kell kelni, tovább kell menni, mert jön a holnap, a kötelesség. Az élet, mint iramló lovas, nem enged megállást, töprengő tűnődést, hosszas múltidézt. Az élet előreűz a holnapba, és mi lihegve csörtetünk előre, nem szabad megállnunk és visszanéznünk. Az élet erősebb a halálnál.

De a szeretet erősebb az életnél.

SZINDBÁD UTOLSÓ ESTÉJE

Idegenül nézel az ágyra: a tiéd lenne? Le kellene már feküdni, késő és híves az éjszaka, de te még ott ülsz az álmos, hunyorgatós lámpafénynél. Még ki sem csomagoltál rendesen. Nem érdemes?

Ott ülsz széthulló emlékeid között, és olykor lehunyod szemedet, de nem mint szunyókás öregúr, hanem mint dolgozó festő a vászna előtt: újraterepted a színeket, mozgásokat, az elsüppedt arcokat és tájakat. A komor, kedvtelen árnyak, melyek szobád kopár falán gubbasztottak, eltűntek, elsápadtak, derűs, kéklő messzeséggé váltak, bodros felhők úsztak az égen, alatta azúros tenger, a tengeren nagy, fehér hajó szeli a fehér fodrú hullámokat Alexandriába, Palermóba vagy tán Barcelonába? Hová is megy ez a hajó? A szalonban szögletes márványmedence, a közepén porzó, gyöngyöző szökőkút, körülötte pálmák, agávék, kaktuszok.

– Good day, madam. I am very glad to meet you.

Milyen szép, rózsaszínű a füle. Szemének kéklő szivárványgyűrűjében titkos tüzek és különös révülések úsznak, mélyülnek, tűnedeznek. Könnyen szalad fel a lépcsőkön. A fedélzeten zúgó, daloló, harsogó napfény. Élet! Élet! Fehér fogai beleharapnak a banán bággyadt, ivoire-húsába. Ha most elsüllyednénk . . .

Ó, milyen éjszaka! A szalonban még mindig muzsikálnak, a gépek tompán, távolian remegnek, lélegzenek, lüktetnek, mint gigászi szörnyeteg szíve, és te bácskai éjjelekről beszélsz, amikor minden hortyog, maszatos komondorok ugatnak, és valahol egy göthös zsellérházban horpadt mellű asszony vajúdik nyikorgós iszonyattal. Milyen finom a parfümje. Párizsban vette a Rue St. Honorén.

Igen, igen, Párizsban, azt hiszem, a les Variétés egyik előadásán történt. A nevét nem felejtetted el: Lucie. Szorosan melléd simult, és egy szelíd, szomorú gyermekkorról beszélt neked felvonásközökben. Egy kis bretagne-i faluban mindig borús volt az ég, a papírgyár szirénája széthasfította a didergős, ólmos, hajnali ködöt. Az iskolában énekelni kellett: Monsieur le Renard dort dans sa cachette . . . Azután Párizs jön, a St. Gervais kis, piszkos utcája, háború, türelmetlen, csúnya emberek, éjjel zeppelinek, sötétség, átkok . . . Ó, milyen jó lett volna ilyenkor megbújni valaki mellett, kis szeretetet kérni, kis melegséget . . . Holnap Fontainebleau-ba megyünk, ugye, Lucie? Milyen csodálatos az erdő, a lány hervadás millió meleg színfoltja és ez a sűrű, sóhajtós csend, a Szajna fölött Corot ezüstös köde piheg . . . Ó, szent Genovéa varázsos városa, dalok, fények, mesék és csodák szíve, szédülete . . . A vonat szalad, egy-két fénysugár még lopva kurta csókokat hint búcsúzólul, ni, ott van még a Szajna, most Melun jön, és azután . . . Állomások, fények, szavak . . . Ó . . .

Új utak, új állomások. Valaki felszáll az éjszakában egy kis olasz állomáson, Nápolyba igyekszik. Aludni akarna? Ó, nem, úgyse tudna. Ritkán jár vonaton. Most az áthelyezése miatt kellett útra kelni. Tanfőnök és falusi iskolája messzi esik a haladó, tündöklő, tülekedő élettől. Talán Capuába kerülhetne, ahol már elevenen lüktet az élet, ahol nem kellene összevont osztályokban kínlódni, és örökösen Capaccionené kicsinyes fecsegéseit hallgatni. Talán férjhez is mehetne ott. Már huszonhárom éves. Csupa jószág és egyszerűség. Sokat imádkozott a Madonnához, hogy sikerüljön a terve, és a Madonna meg fogja őt hallgatni. Köszöni szépen, szereti a csokoládét, és kedves gyümölcse az őszibarack . . . De talán mégis lefekszik, hiszen

még messze van Nápoly. És szelíd feje lebukik a mocskos párnára. Marietta elalszik, és az áthelyezésről álmodik . . .

Lassan előlép a hamvas német asszony, mögötte nagy, káprázó tükör, bíbor szőnyeg alázatoskodik könnyű léptei alatt. Az Operában vagytok, vagy a szálloda foyer-jében! Felsegítéd köpönyegét, és autóba ültök. Vágtat, sikolt a kocsí Wienerwald kanyargós fehér utain, és ő kérdezi: Hiszed az életet?

Milyen szép a lelke, és milyen más itt az erdő: lány valcerok kerin-
genek a fák között, szelíd álmok szunyókálnak a mohás vánkosokon,
a kis patak Schubert sóháját csobogja. Hová mentek? Megtaláljátok-e egymást, és megtaláljátok-e az új életet?

Fejed lehanyatlik, mint este a napraforgóé, amely végigbámulta a végtelen kupola napútját. Elfáradtál a keresésben, és elcsüggedtél az üres, fanyar visszatérésben. Az emlékek hazug és hideg életet élnek, és szobád éppoly rideg, fénytelen marad, mint azelőtt. Árván, társtanul üldögélsz az éjszakában, a drága, a puha, parfümös nők elsiklottak mellőled, és magukkal vitték a csókot, az illatot. Senkid sincsen. Az üresség szétomlik, szétárad, és diadalmasan harsogja: senki! Semmi! Semmit se találtál, semmit se hoztál magaddal. Látod, milyen rideg a szobád, a néma falak nem isznak habzó kacagást, édes asszonyi dalt, a kandallóban kialudt a tűz, a virágtartóba senki sem helyez rózsát, mimózát vagy orchideát.

Az elhagyatottság rátelepszik válladra, meggörnyesíti gerincedet, mint súlyos, lomha zsák, és fejedet mind mélyebbre nyomja az asztalra.

– Senki! Semmi! – zúg az üresség a kopár, kietlen szobában.

De ott, mélyen lent a lélek fenekén felmuzsikál a sok emlék, a sok állomás, út, szó, dal és fénylő tekintet.

– Ne búsulj – éneklük sápadtan, távoli, túlvilági hangon. – Mi itt vagyunk, melletted vagyunk.

A lecsuklott fej azonban nem tud már felemelkedni, és az emlékek sápadt morgása halkul, foszladozik. A lámpában utolsót lobban a kanóc, majd dermedt csend didereg a hideg szobában . . .

És Szindbád beleszenderült az örök éjszakába.